גמ' פרק אחד. כלומר מעט ממנו מלפניו. ויש לומרים פרק חתיכת בגד. ולשון פרק בתרוייהו לישני טורגל"ן: **ולא אוסף.** דאין אשה נסקלת ערומה: **ור' יהודה.** אמר לך אותו לאו למעוטי אשה אמת אלא לאורויי לן דנסקל ערום דמאותו נפקא לן בלא כסותו: **לא שנא הוא ולא שנא היא.** שהרי אין כאן מיעוט והשוה הכתוב [1] איש לאשה לכל מיתות שבתורה [2]: **להרהורא.** שמא יתנו בה עיניהם ויבואו לידי הרהור דאי לאו האי טעמא נהי דלרבנן לא אצרכה קרא להפשיטה נעביד לה אנן כדי שתמות מהר: **בגבדיה.** של סוטה: **נקרעו.** כדרך כל הנקרעים: **נפרמו.** קרע משונה לכאן ולכאן ולתחיכות קטנות: **וסותר את שערה.** קלעי שערה: **ונוסרו כל הנשים.** ואם לא היו מקלקלין אותה אין כאן ייסור אם תלא זכאה ואנו מתכוונים לביישה ואפילו היא זכאה שלא נטמאה מכל מקום פרולה היתה שהרי קינא לה ונסתרה: **הכא.** דמיקטלא אין ייסור גדול מזה וטעמא לאו משום הרהור היא: **מיפה יפה.** ולא תבזהו: **בזיוני דאינש עדיף ליה.** כלומר גדול בעייניו טפי מניחא דגופיה הלכך טוח לה שתיסקל בלבושה ותשהא למות ואע"ג דאיכא לערא דגופא ולא תבזה אותה להפשיטה הלכך זו היא ברירת מיתה יפה: **ניחא דגופא עדיף ליה.** גדול בעייניו טפי מבזיוי הלכך כשתפשיטנה זו היא יפה לה: **מתני' היה גבוה שפי קומות.** ומפילו משם לתרן: **הופכו על מתניו.** [3] כשהוא מושכב פרקדן הוא מגונה יותר: **גמ' תנא וקומה שלו.** שהיה מפילו מעומד ולא מיושב: **ומי בעינן כולי האי.** דבלאו הכי ליכא שיעור מיתה: **מה בור שהוא כדי להמית.** משנה היא בבבא קמא (דף נ:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה חייב בנפילת שור וחמור אם כן למה נאמר בור מה בור שיש בו כדי להמית והיינו עשרה טפחים דסתם בור אינו פחות מעשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית ומאי ניהו עשרה טפחים היו פחותין מכאן ונפל לתוכן שור וחמור ומת פטור. אלמא עשרה הוי שיעור להמית: **מיפה יפה.** שימות מהר: **מינוול.** אם גבוה יותר מדאי מתפזר גופו ואבריו מתפרקין וכריסו נבקעת: **מיין שבדחייה.** נידונו הנוגעים בהר סיני ת"ל ירה לא תגע וגו': **ירה.** לשון השלכה כמו (שמות טו) ירה ביס ומשמעות דריש ולא ריבוייא: **מיין.** שסקילת אבנים הוזכרה שם ת"ל סקול דהוא לשון אבנים כדכתיב (דברים כב) וסקלוה (כל) אנשי עירה באבנים: **ומנין שבסקילה ובדחייה.** אם הולך לשתיהן כגון שדחפוהו ולא מת: **ת"ל כי סקול יסקל או ירה יירה.** ריבוייא הוא דאי חדא מינייהו דווקא קאמר או הא או הא ליכתוב כי סקול או ירה מדכתיב הני לרבויי כתבינהו: **שאם מת בדחייה יצא.** לכך נאמר או לחלק: **ומיין שאף לדורות.** כל חייבי סקילה תהא דחייה שם: שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אוכלים אלא בזמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר וההוא קרא במילואים כתיב וי"ל [דף נט.] התם ילף טפי משום דאשכחן גבי הקרבה לדורות כיולא בהן דדרשינן התם לעיל מיניה [4] מזבח שנפגם כל הקדשים שנאחטו עליו פסולין שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום:

הא אותה בבסותה. לאו מקרא דריש דהא ליכא מיעוט להכי דאותו איצטריך למידרש בלא כסותו אלא היינו טעמא כדמפרש משום הרהורא או משום בזיונא: **אלא** במה שעינינו רואות. והא דאמר סוף פ"ק דמגילה (דף טו.) כל האומר כחב רחב מיד נקרי האמר התם ביודעה ומכירה: **ברור** לו מיתה יפה. י"מ משום דלרעך כמוך לא שייך מחייס דחייך קודמין [5] וי"מ משום דכתיב בריסיה דקרא לא תקוס ולא תטור ולשון נקימה היינו מיתה כדאמרינן לקמן בפ' אבעא מיתות (דף נב:) גבי נקוס ינקס כשהוא אומר והכאתי עליכם חרב כו':

ורמינהי מה בור. הא דפריך משור אאדם משום דהתם נמי דרשינן שור ולא אדם: **מה** בור שיש בו כדי להמית. נב"ק (דף נ:) פ"ה משום דסתם בור עשרה וקשה לר"ת אדרבה סתם בור יותר מעשרה כדאשכחן ביוסף וירמיה שהושלכו לבור וכדאשכחן בבור שמילא ישמעאל בן נתניה חלליס וכאן פירש דסתם בור אינו פחות מי' מיהו קשה דפריך בריש ב"ק (דף ג. ופס) אילימא אב י' ותולדה ט' לא ט' כתיבי ולא עשרה כתיבי ומשני והמת יהיה לו אמר רחמנא וקיס להו לרבנן דעשרה מיתה עבדי תשעה ניקון עבדי מיתה לא עבדי אלמא מהתם ילפינן ומפר"ת דסתם בור הוי יותר מעשרה ותרוייהו לריכי דאי כתב רחמנא והמת יהיה לו ה"א בכל ענין אימות אפילו בפחות מי' כתב רחמנא בור ואי כתב רחמנא בור ה"א בעמוק כ"כ דאי אפשר שלא ימות בו כתב רחמנא והמת יהיה לו בראוי למות בו דהיינו עשרה דקיס להו לרבנן דעבדי מיתה והא דפריך התם סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לניזקין אע"ג דט' לא כתיבי כלל סברא הוא כי היכי דעשרה אב למיתה משום דיש בו כדי להמית תשעה נמי אב לניזקין דיש בו כדי להזיק אי נמי משום דכתיב תרי זימני בור כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור (שמות כא) דדרשינן בירושלמי אחד בור למיתה ואחד בור לניזקין: **מניין** שבדחייה. סקילה נאמר תחילה בפסוק ואפילו הכי עבדינן לה לבסוף משום דאשכחן קראי דסמוך סקילה למיתה דכתיב (דברים יז) וסקלתם באבנים וממתו [6]: **מניין** שאף לדורות כו'. אפילו לרב דיליף דורות משעה בריש הקומץ רבה (מנחות דף יט: ופס) איצטריך קרא לרבויי הכא לדורות דה"א סיני שאני והא דאמרינן בפ' טבול יום (זבחים דף קא.) דאמר ליה אהרן למשה אמת לא שמעת שהותרה אינות אלא בקדשי שעה ולא בקדשי דורות ה"ק אמת כך נאמר לך בפירוש ות"ת למאן דלא יליף בריש הקומץ רבה [7] (שעה מדורות) האמר בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלים בגינו שירי מנחה

גמ' [6] תנו רבנן האיש מכסין אותו פרק אחד מלפניו ואשה שני פרקים בין מלפניה בין מלאחריה מפני שכולה ערוה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה מאי טעמייהו דרבנן אמר קרא [1] ורגמו אותו מאי אילימא אותו ולא אותה והכתיב [2] והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אלא מאי אותו אותו בלא כסותו הא אותה בכסותה רבי יהודה אומר אותו בלא כסותו לא שנא איש ולא שנא אשה [3] למימרא דרבנן חיישי להרהורא ורבי יהודה לא חייש להרהורא והא איפכא שמענא להו [7] דתנן [8] הכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שמגלה את לבה וסותר את שערה רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו ואם היה שערה נאה לא היה סותרו אמר רבה התם היינו טעמא שמא תצא מב"ד זכאה ויתגרו בה פירחי כהונה הכא [9] הא מקטלא וכי תימא אתי לאיתגרויי באחרנייתא [10] אמר רבה גמירי אין יצר הרע שולט אלא במי שעיניו רואות אמר רבא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא דרבי יהודה אדר' יהודה לא קשיא כדשנין דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא אמר קרא [3] ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכינה הכא אין לך ייסור גדול מזה וכ"ת ליעביד בה תרתי [11] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [4] ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה לימא דרב נחמן תנאי היא לא דכולי עלמא אית להו דרב נחמן והכא בהא קמיפלגי מר סבר בזיוני דאינש עדיפא ליה טפי מניחא דגופיה ומר סבר ניחא דגופיה עדיף מבזיוני: **מתני'** [2] בית [9] הסקילה היה גובה שתי קומות אחד מן העדים דוחפו על מתניו נהפך על לבו הופכו על מתניו ואם מת בה יצא ואם לאו השני נוטל את האבן ונותנו על לבו אם מת בה יצא ואם לאו רגימתו בכל ישראל שנאמר [5] יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה: **גמ'** [3] תנא וקומה שלו הרי כאן שלש ומי בעינן כולי האי ורמינהו [10] מה בור שהוא כדי להמית עשרה טפחים אף כל כדי להמית עשרה טפחים אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [4] ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה אי הכי ליגבהיה טפי משום דמינוול: אחד מן העדים דוחפו: תנו רבנן מניין שבדחייה ת"ל [6] ירה ומנין שבסקילה ת"ל [6] סקל יסקל או ירה יירה ומנין [7] שאם מת בדחייה יצא תלמוד לומר או ירה יירה [8] מניין שאף לדורות כן ת"ל

[1] [תוספ' פ"ע] סוטה ח., [2] [סוטה כג: לעיל מג. ע"ש], [3] [סוטה ח. כל הסוגיא], [4] שם ז., [5] הא קא מיקטלא כל"ל רש"ל, [6] [סוטה ח. ע"ש], [7] [סוטה שם:] לקמן נב. פסחים עט. כתובות לז: [ב"ק נא.], [8] [לקמן נב.] ב"ק נא., [9] [תוספ' פ"ע], [10] [ב"ק נ:], [11] [ל"ל ומניין. רש"ל], [1] אשה לאיש כל"ל, [2] [קדושין לה.], [3] [ב"מ סב.], [4] [וע"ע תוס' פסחים ו: ד"ה אבל במזל], [5] [ל"ל דורות משעה], [6] [דף נט.],

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הפכו וכו' כשהוא מושכב. עי' תשובת שבות יעקב מ"ל סימן ה:

מוסף רש"י

פרק אחד. מתיכת בגד מלפניו ומאחר כל גופו ערוס (סוטה ח.). **שכולה ערוה.** לאוריה ופיה, שבית הכוסת נראה משני צדדין (שם). **אלא מאי אותו אותו בלא כסותו.** הא דממעטו אשה לענין ערוס, דנפיק מהאי קרא מיעוטא, לאותו משמע ולא כסותו ולהכי נקט ליה לאלי משמעותא דערוס בלשון זכר גבי איש, לגימרא הא לותה בכסותה (שם בג:). **חייש להרהורא.** שלא יתנו הרואין את לבם בה (שם ח.). **אוחז בבגדיה.** בבית הלולא שלה, **אם נקרעו.** אינו חושש. **ואם נפרמו.** אינו חושש. פרימה גדולה מקריעה, שנקרעה לקרעים הרבה, דמיגלי"ר בלע"ז, כמו (שבת עד:) האי דפרים סילקא (שם). **וסותר את שערה.** בתמיה דשנית ר' יהודה ולא חייבת בשנוי דרבנן (שם). **אמר קרא ונוסרו כל הנשים.** טעמא מאי אמרי רבנן שמצוה לביישה ואפילו היא טהורה,משום ונוסרו כל הנשים, שלא יביאו עצמן לידי חשד ותהיינה נזעות (שם ח:). **הכא.** שהיא נסקלת, אין לך ייסור גדול מזה לאחרות (שם). **ליעביד בה תרתי.** מיתה וזבוסה (שם). **מר סבר בזיוני דאינש עדיפא ליה.** חשוב על האדם וזעוי לו טפי מצערא דגופיה, הלכך מיתה יפה היא ליסקל לבוס, ואע"פ שצערו נמשך שאינו ממהר למות, ולא ליסקל ערוס ויתבזה, ורבי יהודה סבר צערא דגופא עדיף ליה וזו היא מיתה יפה לו ליסקל ערוס ואע"פ שמתבזה ולא יסקל בלבוסו וימשך צערו (שם).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה יא סמג עשין כד:

יד ב מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ז סמג עשין קפ:

טו ג מיי' פי"ב מהלכות מקי ממון הלכה י סמג עשין סח טור שו"ע חו"מ סימן תי סעיף ו:

טז ד מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ח סמג עשין קפ:

תורה אור השלם

1. הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל הַשֹּׁמְעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ וְרָגְמוּ אֹתוֹ כָּל הָעֵדָה: ויקרא כד יד
2. וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ: דברים יז ה
3. וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְנִוָּסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמָּתְכֶנָּה:
יחזקאל כג מח
4. לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יח
5. יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יז ז
6. לֹא תְגַנֵּב בּוֹ יַד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הַמָּה יַעֲלוּ בָהָר: שמות יט יג

לעזי רש"י

טורנצי"ן [טורנצר"ן]. קָטע.

רבינו חננאל

האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי ר' יהודה וחכ"א אין האשה נסקלת ערומה ואקשי' למימרא מאי דר' יהודה לא חייש להרהורא ורבנן חיישי להרהורא והא בענין סוטה איפכא שמענא להו דתנן וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו אם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבה כולה ר' יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו כו' ושני רבא התם בענין סוטה חיישי' שמא תצא מב"ד זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה כו' שאר השמועה פשוטה היא: [**מתני'**] בית הסקילה היה גבוה שתי קומות כו' תנא וקומה שלו הרי כאן שלש איני והא תנן בפרק שור שנגח מה בור שהוא כדי להמית עד עשרה טפחים אף כל שהוא כדי להמית עד עשרה טפחים הנה י' טפחים דיי כדי להמית ופירק רב נחמן בעינן להמיתו במהרה כדי שלא יצטער לפיכך מגביהין אותו ג' קומות ואם תאמר אי הכי ליגבהיה טפי חיישינן שמא תיבקע כרסו ויצאו בני מעיו לחוץ ויבא לידי ניוול. ירושלמי פריקי בין הנסקל לנופל הכי אינו

דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת משמיה דר' יאשיה אמרי אינון דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק אברים קומי ר' פינחס חבטו תורא בחייליה אמר לון בחייכון שרוני שרוניה וקם וערק אמר ברוך שבחר בחכמים ובדבריהם שאמרו אילין דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק אברים: **ומניין** שטעון סקילה שנאמר סקול יסקל ומניין שטעון דחייה שנאמר ירה יירה סקול יסקל זו סקילה ירה יירה זו דחייה ומניין שטעון ב' דחיות ת"ל יירה. ת"ר מניין שאף לדורות כן שנאמר כי סקול יסקל או ירה יירה ואם לאו נוטל האבן

משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובים הבאים כאחד. ולמאן דאמר מלמדין מיכא עיר הנדחת דדרשינן בפ׳ אלו מציאות (ב״מ דף לא.): מדכתיב הכה תכה ונסקלין נמי בפ׳ ארבע מיתות (לקמן דף נג.): דרשינן מדכתיב מות יומתו דמיסה בס ופ״ת בפרק אלו הנשרפין (לקמן דף עט.): דתנן חייבי מיתות שנתערבו זה בזה ידונו בקלה ואמר בגמרא[פ] שמע מינה מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והיכי דייק מיניה דשאני התם דמיתתם בכל מיתות שיכול כיון דחייב מיתה וי״ל דדייק מדקתני כל חייבי מיתות אפי׳ הנך דלא דרשי הכי אי נמי [ג] בורח שאני:

אין לו בהן יד. וכגון שנקטעה משנקק לטומאה דאי קודם לכן הא אפילו שמואל דבעי קרא דכתיב מודה בעדים גידמים כדאמר לעיל וש תימה היכי דייק מהכא דבעי קרא דכתיב דילמא שאני [ק] (התם) דכתיב תהיה דדרשינן [ר] מייניה לעכב כל מילי:

רבי אליעזר אומר נותן על מקומו. הך מתניתין מיתניא איפכא בפ׳ ג׳ מיני (גזיר מו.) בסופו ורבים כיולא בהן בהיא שמעתתא גופא פלוגתא דב״ש וב״ה דגזיר ממורט מיתניא איפכא בפ׳ הוליאו לו (יומא דף פא.: וסס) וכן בהיא פירקא (גזיר דף לח.): פלוגתא דאביי ורבא דזג וחרלן איפכא [בפסחים] (דף מא.): ופלוגתא דאביי ורבא בידים שאין מוכיחות בפ׳ בתרא דגזיר (ד׳ סב. וסס) איפכא בפ״ק דנדרים (ד׳ ה.): ופלוגתא דרבה ורב חסדא בפ״ק דבכורות (ד׳ ג. וסס) דטריפה היא איפכא בפ״ק דתמורה (ד׳ יא: וסס)[ש]: השתא

בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת״ל מות יומת המכה מכל מקום [ט]שאני התם דאמר קרא מות יומת וליגמר מיניה משום דהוה רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד [י]אין מלמדין רוצח הא דאמרן גואל הדם מאי היא דתניא [2]גואל הדם ימית את הרוצח [יא]מצוה בגואל הדם ומניין שאם אין לו גואל שב״ד מעמידין לו גואל שנאמר [2]בפגעו בו מכל מקום א״ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי [יב]ומי לא בעינן קרא כדכתיב והתנן [יג]היה אחד מהן גידם או אילם או חיגר או סומא או חרש אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר [3]ותפשו בו ולא גידמין [3]והוציאו אותו ולא חיגרין [4]ואמרו ולא אילמין בננו זה ולא סומין איננו שומע בקולנו ולא חרשין מאי טעמא לאו משום [יד]דבעינן קרא כדכתיב לא שאני התם דכוליה קרא יתירא הוא ת״ש [טו]אין לה רחוב אין נעשית עיר הנדחת דברי רבי ישמעאל ר׳ עקיבא אומר אין לה רחוב עושין לה רחוב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר רחובה דמעיקרא בעינן ומר סבר רחובה דהשתא נמי כדמעיקרא דמי אבל דב״ע בעינן קרא כדכתיב תנאי היא [יז]דתנן אין לו בהן יד בהן רגל אזן ימנית אין לו טהרה עולמית רבי אליעזר אומר נותן על מקומו ויוצא רבי שמעון אומר [טז]נותן על שמאלו ויוצא: **מתני׳** כל הנסקלין נתלין דברי רבי אליעזר וחכ״א [יח]אינו נתלה אלא המגדף והעובד ע״ז האיש תולין אותו פניו כלפי העם והאשה פניה כלפי העץ דברי רבי אליעזר וחכ״א [יט]האיש נתלה ואין האשה נתלית אמר [כ](להן) רבי אליעזר והלא [2]שמעון בן שטח תלה נשים באשקלון אמרו לו שמונים נשים תלה [כא]ואין דנין שנים ביום אחד: **גמ׳** ת״ר [3]והומת ותלית יכול כל המומתין נתלין ת״ל [4]כי קללת אלהים תלוי מה מקלל זה שבסקילה אף כל שבסקילה דברי רבי אליעזר וחכ״א מה מקלל זה שכפר בעיקר אף כל שכפר בעיקר במאי קא מיפלגי רבנן דרשי כללי ופרטי רבי אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי רבנן דרשי כללי ופרטי והומת ותלית כלל כי קללת פרט אי הוו מקרבי להדדי אמרינא אין בכלל אלא מה שבפרט [כב]הני אין מידי אחרינא לא השתא

מיעוטו במקלת שמתחילה היה משמע כל דבר ובא המיעוט ומיעט משמעו שלא תאמר הכל במשמע אלא כגון זה הכתוב אחריו והדומין לו: מהני

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי׳ פט״ו מהל׳ סנהדרין הלכה ה סמג עשין קפ:
יח ג ד מיי׳ שם הל״ט:
יט ה ו מיי׳ שם פי״ד הלכה ח:
כ ז מיי׳ שם פי״ג הל״ז:
כא ח מיי׳ שם פי״ד הלכה ח:
כב ט מיי׳ שם ופי״ג שם הלכה ז:
י (מיי׳ פ״ה מהל׳ רוצח הלכה ב):
כג כ מיי׳ פ״ב מהלכות מחוסרי כפרה הל״ח סמג עשין רכ״ח:
כד ל מ מיי׳ פט״ו מהל׳ סנהדרין הלכה ו סמג עשין קג:
כה נ מיי׳ שם פכ״ד הל״ד סמג לאוין רח:
כו ס מיי׳ שם פי״ד הל״י:

רבינו חננאל

ונותנה על לבו איני וההניא אבן היתה שם משוי שני בני אדם כו׳ ופרקי׳ דמדליה חבריה בהדיה ושביק ליה לאבנא בידיה ושדי לה איהו עליה כי היכי דתיתי מרזיא פי׳ מכח כלומר מגביהין אותה שניהן למעלה ומניחה האחד ביד חבירו וכיון שאין בו כח להורידה מיד משתרבבת מידו ובאה עליו בכח: **תנא** מעולם לא הוצרכו לסקלו באבן שניה וכיון שהיו סוקלין אותו באבן ההיא היא היתה נקברת עמו והיו מתקנין אבנים אחרות ומתקנות תחתיה. דתנן אחד אבן שנסקל בו ואחד עץ שנתלה בו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן נקברין עמו לא עמו ממש אלא עמו בתפיסתו פי׳ בד׳ אמות דיליה כדגרס׳ מת תופס ד׳ אמות: **אמר** שמואל נקטעה יד העדים אחר שהעידו פטור ההורג דבעינן יד העדים תהיה בו ולילכא אבל אם היו העדים גידמין מעיקרא מקטיל ושני הכא דנקטעה משום דכתיב יד העדים ודייקינן יד שהיתה כבר אבל אם לא היתה כבר לא חיישינן לה איני דבעינן יד העדים ממש והתניא כל מקום שיעידו שנים כי בבית דינו של פלוני נגמר דינו של פלוני ופלוני ופלוני עדיו והרג ותרגמ׳ שמואל בהן הן עדיו כלומר אנו העדנו עליו ועל פינו נגמר דינו והנה אנחנו והנה ידינו איני דאיתא הא דשמואל דאמר בעינן קרא כדכתיב והא כתיב ברוצח מות יומת הרוצח ומיתתו בסייף וקי״ל כי אם עומד במקום שאין אדם יכול להורגו בסייף שהורגין אותו בחצים או באבנים באיזו מיתה שיכולין להמיתו ולמה לא קאמר כיון שאין יכול להורגו בסייף פטור הוא ושנינן שאני התם דרבי קרא מות יומת המכה מכל מקום. וליגמר שמואל מיניה כשנקטעה יד העדים. ודחי׳ משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד רוצח הא דאמרן מות יומת המכה מכל מקום גואל הדם כתיב הוא ימית את הרוצח. ואם אין לו גואל ב״ד מעמידין לו גואל הדם שנאמר בפגעו בו מכל מקום כלומר הפוגע הורגו ואע״פ שאינו גואל הדם אלא במקום גואל הדם ואקשי׳ למא״ד (ומי) [דלא] בעינן קרא כדכתיב ולא והתנן בבן סורר ומורה ותפשו בו ולא גידמין והוציאו אותו ולא חיגרין כו׳ ודחינן שאני התם דכוליה קרא יתירא הוא ותוב אקשינן מרחוב דעיר הנדחת דכולי עלמא בעינן קרא כדכתיב ודחינן תנאי נינהו דתנן בנגעים פרק אחרון אין לו בוהן יד בוהן רגל אוזן ימנית אין לו טהרה עולמית ר׳ אליעזר אומר נותן על מקומו ויוצא ר׳ שמעון אומר נותן על של שמאל ויוצא. תנא קמא סבר בעינן קרא כדכתיב ור׳ אליעזר ור׳ שמעון לא בעו קרא [כדכתיב]: **כל** הנסקלין נתלין כו׳ ת״ר והומת ותלית יכול יהו כל הנסקלין נתלין כו׳ רבנן דרשי התורה בכלל ופרט כתיב כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ כלל כל מומת בא בפסוק של אחריו ופרט כי קללת אלהים תלוי וזהו המקלל ואם היה הפרט קרוב לכלל היינו דנין אותו אין בכלל אלא מה

ת״ל [פ]סקל יסקל: ואם לאו עד השני נוטל את האבן: נוטל והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר [א]אבן היתה שם משוי שני בני אדם נוטלה ונותנה על לבו אם מת בה יצא וליטעמיך תיקשי לך היא גופא משוי שני בני אדם נוטלה ונותנה על לבו אלא [ב]דמדלי לה בהדי חבריה ושדי לה איהו כי היכי דתיתי מרזיא: ואם לאו רגימתו כו׳: והתניא מעולם לא שנה בה אדם מי קאמינא דעביד דאי מיצריך קאמינא אמר מר אבן היתה כו׳ והתניא [ג]אחת אבן שנסקל בה ואחת עץ שנתלה עליו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן נקברין עמו לא צריכא דמתקני ומייתי אחריני חלופיהו נקברין עמו והתניא [ד]אין נקברין עמו אמר רב פפא מאי עמו [ד]עמו בתפיסתו אמר שמואל [ה]נקטעה יד העדים פטור מאי טעמא דבעינא [1]יד העדים תהיה בו בראשונה וליכא אלא מעתה עדים גידמין דמעיקרא הכי נמי דפסילי שאני התם [ו]דאמר קרא יד העדים שהיתה כבר מיתיבי [ז]כל מקום שיעידוהו שנים ויאמרו מעידין אנו באיש פלוני שנגמר דינו בב״ד פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה יהרג תרגמא שמואל בהן הן עדיו ומי בעינן קרא כדכתיב [ח]והתניא [2]מות יומת המכה רוצח הוא אין לי אלא במיתה הכתובה בו [ט]מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה ממיתו

תלמוד לומר סקול יסקל. לשון עתיד ולא כתב כי סקל סקל או ירה ירה: **ושדי ליה איהו.** חד מינייהו: **דפיתי מרזיא.** מכח גדול דשניים אין יכולין לכוון כחם להשליך כאחד כשזה משליך זה מעכבו אבל היחידי משליך בכח: **היתה.** משמע כל הימים היתה לכך והא נקברת עמו: **כולם נקברים עמו.** מקבור תקברנו [דברים כא] יתירא נפקא לן לקמן בפירקא (דף מו.): **נפיסתו.** בתוך ארבע אמות אבל לא נקברו עמו ממש: **גידמין הכי נמי דפסילי.** ואם כן נימא עדים גידמין פסולין למה לי דנקט נקטעה לאחר מכאן: **יד העדים.** יד שהיתה להם תהיה להם בשעת מיתה אבל גידמין מעיקרא לא מישתמעו מיניה דזו היא יד שלהם: **הרי זה יהרג.** ואע״פ שאין כאן יד עדים הראשונים. אלמא לא בעי קרא דכתיב דלאו דוקא איכתיב אלא למלוה בעלמא: **בהן הן עדיו.** כגון דהנך שניים המעידים עליו שנגמר דינו בבית דין הן הן עדים שהעידו עליו מתחילה ונתחייב על פיהם: **אין לי.** אי לא כתיב אלא יומת: **אלא מיפה הכתובה בו.** סייף כדיליף לקמן [בד׳ מיתות] (ד׳ נב.): **מות יומת.** ריבוויא הוא: **משום דהוי רוצח.** הדין בבית דין: **וגואל הדם.** כלומר מיתה שגואל הדם ממיתו לרוצח שוגג שיצא חוץ לעיר מקלטו שני כתובים הבאים כאחד כו׳: **היה אחד מהן גידם.** אביו או אמו של סורר ומורה: **בננו זה.** משמע שרואין אותו: **ולא חרשין.** שאינן שומעין מה שמשיב להם ואינן יודעין אם שמע תוכחתם אם לאו: **כולי קרא יתירא הוא.** דהוה ליה למיכתב והוליאוהו אל שער העיר ההיא וסקלוהו דכתיב בכל אשר נסקלין ותו לא מידי כל אורך דברים זה למה: רבי אליעזר לא בעי קרא דכתיב וכן ר״ש: **מתני׳ אלא מגדף.** מברך את השם. ובגמרא מפרש טעם: **אין דנין שנים ביום א׳.** בב״ד ת״ל א׳ משום דלא מצו להפוכי בזכותיה בכל חד וחד צריך לבקש רחיות למיתה זו ולמיתה זו. ובגמרא [מו.] מפרש דבשתי עבירות קאמר דאין רחיותיהן שוות ושמעון בן שטח שעה הוצרכה לכך שהיו בנות ישראל פרוצות בכשפים ועשה סייג לשעה ותלאן לפרסומא למילתא ודן את כולם ביום אחד מפני קרוביהם שלא יתקשרו להגילן: **גמ׳ כי קללת אלהים.** מפני שבירך את השם נתלה והעובריס והשביס אומריס מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם וגנאי הדבר כלפי מעלה להיזכר: **מה מקלל בסקילה.** ונתלה דכתיב ביה ותלית אף כל שבסקילה נתלה: **אף כל שכפר בעיקר.** אין לך לרבות אלא העובד ע״ז: **דרשי כללי ופרטי.** דורשין את התורה בכלל ופרט כל מקום שסתם ואח״כ פירש דורשין את האחרון בפרט: **ורבי אליעזר דורשו במיעוט.** ויש חילוק בין זה לזה פרט היינו פירוש הכלל ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפילו הדומה לפרט אין מתרבה מן הכלל אבל הדורשו במיעוט לא עקר את הכלל ממקומו אלא

מסורת הש״ס

פ) [ל״ל סקל יסקל או ירה ייהרג כך נוסחת הילקוטין], ב) [ע״ז סב:], ג) [וסופ׳ פ״מן], ד) מכות ז. גיטין כח: כט., ה) ב״מ לא: לקמן נג. ודף עב.; ו) [קידושין כד. וש״נ], ז) [מכות יב.], ח) [עי׳ תוס׳ סוטה כו. ד״ה דכתיב וכו׳], ט) לקמן עא., י) [לקמן עא.], כ) לקמן קיב., ל) לקמן פח. מיר מו: ע״ז יומא סא: נגעים פי״ד משנה ט, מ) [במשנה דנגעים איתא אם נתן על של שמאל יצא], נ) סוטה כג., ס) [ל״ל להס], ע) נ״מ הא׳, פ) [דף פ:], צ) עי׳ מהר״ם, ק) [ל״ל הכא], ר) [מגמות ה. ודף יט.], ש) [וע״ע תוס׳ מנחות נח: ד״ה ואיכא דאמרי],

---

תורה אור השלם

1. יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יז ז
2. אוֹ בְּאֵיבָה הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹּאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ בוֹ הוּא
במדבר לה כא
גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ בוֹ הוּא יְמִיתֶנּוּ: במדבר לה יט
3. וְהָפְשׁוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זְקֵנֵי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מְקֹמוֹ:
דברים כא יט
4. וְאָמְרוּ אֶל זְקֵנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקֹלֵנוּ זוֹלֵל וְסֹבֵא:
דברים כא כ
5. וְכִי יִהְיֶה בְאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט מָוֶת וְהוּמָת וְתָלִיתָ אֹתוֹ עַל עֵץ:
דברים כא כב
6. לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קְלֻלַת אֱלֹהִים תָּלוּי וְלֹא תְטַמֵּא אֶת אַדְמָתְךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה:
דברים כא כג

מוסף רש״י

כולן נקברין עמו. דכתיב לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו, אף העץ בתפסתו, והכי אמרינן בפרק גמר הדין (לקמן מו:) עץ שומע אני בין תלוש בין מחובר, ת״ל כי קבור תקברנו מי שאינו מחוסר תלא קבורה, יצא זה שמחוסר קבורה ואליבא (ע״ז סב:). **שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו.** והייני סייף, כגון שהיה בספיתה ובורח ואתה יכול לזרוק בו חץ או לטובעו (ב״מ לא:) כגון שהיה מכשף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לירות בו חץ או אבן (לקמן עב:). **וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מדלא כתיב אחד וגמור כולהו מייניה (קדושין כד.). **גידם.** ידו קטועה (לקמן עא.). **חרשין.** אינן יודעין אם קבל דבריהם אם לאו, שאם אמר להם איני מקבל, אינן שומעין לו, ואע״פ שרואין שאין מקיים מצותן, מיהו איננו שומע בקולנו כתיב, ואיכא להפוכי בזכותיה ולמדרש דבשעת הקול קמרי דלא שמע, דהאי קרא ימירא הוא כוליה כדאמר בגמ׳ (לקמן עא.). **רחובה דמעיקרא בעינן.** דאוכה שהיה לה מתחלה ולא שעושין לה רחוב עכשיו (לקמן קיב.). **אין לו.** למלוטע, **בהן יד כו׳ אין לו טהרה עולמית.** לפי שאין יכול לקייס בו ממן דס ושמן על בוהן ידו (נדיר מו:) דבעינן קרא דכתיב (יומא טא: לקמן פח.).